

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
CEZARY BANASIŃSKI**

Delegatura w Lublinie
20-012 Lublin, ul. Ochotnicza 10
Tel. (0-81) 532-35-31, 532-54-48,
743-77-30, Fax (0-81) 532-08-26
E-mail: lublin@uokik.gov.pl

Lublin dnia 13 grudnia 2007 r.

RLU-61-14/07/IM

Decyzja Nr RLU 53/07

Na podstawie art. 23c ust. 1 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2005 r. Nr 244 poz. 2080, Dz. U. z 2006 r. Nr 157 poz. 119, Nr 170 poz. 1217 i Nr 249 poz. 1834) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy oraz § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2002 r. Nr 18 poz. 172 i z 2003 r. Nr 6 poz. 68) w związku z treścią art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50 poz. 331 ze zm), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, - działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów **uznaje się za praktykę** naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działania przedsiębiorcy Centrum Języka Angielskiego w L., polegające na stosowaniu we wzorcu umownym „Formularz zgłoszenia dziecka”, zapisu w brzmieniu:

W przypadku rezygnacji w trakcie trwania kursu zwrot opłaty za niewykorzystane zajęcia nie przysługuje.

stanowiącego klauzulę wpisaną do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, pod numerem 748 i **nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**

Uzasadnienie

W związku ze skargą, jak wpłynęła do Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Lublinie, została dokonana analiza wzorca umowy, stosowanej przez przedsiębiorcę: Centrum Języka Angielskiego. Przedsiębiorca ten prowadzi zajęcia z języka angielskiego dla dzieci, metodą Helen Doron. Analiza dokumentów w postaci wzorca umowy w postaci „Formularza zgłoszenia dziecka” wykazała, że zawiera on zapis, który może stanowić niedozwolone postanowienie umowne wpisane do Rejestru niedozwolonych postanowień umownych prowadzonego przez Prezesa UOKiK. Przedmiotowy zapis, stanowiący pkt 8 Formularza zgłoszenia dziecka ma treść następującą: „W przypadku rezygnacji w trakcie trwania kursu zwrot opłaty za niewykorzystane zajęcia nie przysługuje”.

W związku z powyższym, Postanowieniem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes UOKiK lub organ antymonopolowy) Nr 33/07 z dnia

21.01.2007 r. wszczęto z urzędu postępowanie administracyjne przeciwko Centrum Języka Angielskiego (dalej: Centrum), pod zarzutem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów opisanej w art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy cyt. wyżej, poprzez zamieszczenie w stosowanym w obrocie z konsumentami wzorcu umownym „Formularzu zgłoszenia dziecka”(dalej: Formularz) postanowienia, które zostało wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

W odpowiedzi na wszczęcie postępowania administracyjnego przedsiębiorca przesłał kserokopie akt związanych z wystosowanym przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Delegatura w Krakowie) wezwaniem, skierowanym do innego przedsiębiorcy, stosującego także ten sam system nauczania języka angielskiego. W związku z ponowionym żądaniem organu antymonopolowego o ustosunkowanie się do w/w postanowienia o wszczęciu postępowania, Centrum przesłało własne stanowisko. Przedsiębiorca zauważył, że zapisy podobne do zakwestionowanego w niniejszym postępowaniu, znajdują się w regulaminach szkół i uczelni różnego rodzaju. Ponadto Centrum zwróciło uwagę, iż jego zdaniem kwestionowany zapis, zawarty w pkt 8 Formularza, nie wyczerpuje znamion niedozwolonego postanowienia umownego, określonego w art. 385 k.c. Konsument sam decyduje o zakupie świadczenia, a więc akceptuje zdaniem Centrum, wszystkie warunki, powszechność zaś stosowania kwestionowanego zapisu wyklucza jego sprzeczność z dobrymi obyczajami. Z kolei brak naruszenia w sposób rażący interesów konsumentów miałyby wynikać z waloru dyscyplinującego przedmiotowego zapisu Formularza. Nauka w Centrum jest organizowana w 4-6 osobowych grupach i na tej podstawie są kalkulowane koszty. Zmniejszenie się grupy może spowodować jej rozwiązanie, ze szkodą dla innych konsumentów. Centrum podniosło również, że „dosyć częstą praktyką w mojej szkole” jest jednak zwrot kwoty nadpłaconej, w uzasadnionych przypadkach rezygnacji (przypadki losowe).

Organ antymonopolowy ustalił, co następuje:

Pani działalność. prowadzi działalność gospodarczą, jest wpisana do ewidencji działalności gospodarczej 32917 pod nazwą Centrum Języka Angielskiego, L..

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej Centrum świadczy usługę nauki języka angielskiego tzw. metodą Helen Doron, na podstawie, spełniającego funkcje umowy, „Formularza Zgłoszenia Dziecka”, który określa „Ogólne warunki prowadzenia zajęć”, regulujące m.in. kwestie rezygnacji z zajęć.

Z usług Centrum korzystają osoby fizyczne-konsumenci, którzy jako rodzice, czy też opiekunowie w imieniu swoich dzieci decydują się na naukę języka obcego na warunkach zaproponowanych przez tego przedsiębiorcę.

W stosunku do wszystkich tych osób stosowane są zapisy „Formularza Zgłoszenia Dziecka” (dalej: Formularz), który w pkt 8 zawiera postanowienie o treści „W przypadku rezygnacji w trakcie trwania kursu zwrot opłaty za niewykorzystane zajęcia nie przysługuje”.

Wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 marca 2006r. sygn. akt. XVII Amc 40/05 zapis o treści: „*Opłaty za niewykorzystane lekcje nie podlegają zwrotowi*” został zakazany do stosowania w obrocie z konsumentami i wpisany do Rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone z dniem 20 czerwca 2006r. pod nr 748. Z kolei wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 maja 2006r. sygn. akt. XVII Amc 87/05 zapis o treści: „*W przypadku rezygnacji przez słuchacza z uczestnictwa w kursie po podpisaniu niniejszej umowy szkoła nie zwraca uiszczonej opłaty za kurs*” został zakazany do stosowania w obrocie z konsumentami i wpisany do Rejestru

postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone z dniem 8 sierpnia 2006r. pod nr 815.

Kopie akt postępowania wyjaśniającego, prowadzonego przez Delegaturę UOKiK w Krakowie (w 2004r.) w sprawie podobnej placówki, działającej w systemie nauczania Helen Doron, przedstawione jako część wyjaśnień Centrum nie zawierają ostatecznego rozstrzygnięcia. Takim rozstrzygnięciem byłaby decyzja administracyjna, stwierdzająca lub nie stwierdzająca stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przez przedsiębiorcę świadczącego usługi edukacyjne lub pozew przeciwko temu przedsiębiorcy do SOKiK, z żądaniem uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolony. Obok wskazanych wyżej dwóch klauzul wpisanych do Rejestru klauzul niedozwolonych, istnieje wiele innych, tożsamyh lub zbliżonych do zapisu kwestionowanego w postępowaniu zakończonym niniejszą decyzją (np. klauzule nr 625, 654, 727, 786, 794, 804, 806, 807, 809, 813, 816, 833, 846). Większość klauzul z zakresu usług edukacyjnych została wpisana do Rejestru klauzul niedozwolonych po 2004r.

Organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 23a ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2005r. Nr 244 poz. 2080 ze zm.) przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Art. 23a ust. 2 stanowi natomiast, że za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umownych, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Dla uznania określonego działania przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie takie musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów. Oceny zakwestionowanego działania należy dokonać w kontekście działania bezprawnego, o którym mowa w art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jako niezgodnego z obowiązującym porządkiem prawnym lub dobrymi obyczajami, jak również w kontekście wymienionych w art. 23a ust. 2 zachowań, które stanowią otwarty katalog przykładowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W niniejszej sprawie postawiony przedsiębiorcy zarzut, aby mógł być skutecznie oceniony w ramach art. 23a ust. 1 i 2 musi spełniać poniższe przesłanki:

- 1) ujawniać się w obrocie konsumenckim,
- 2) naruszać zbiorowy interes konsumentów,
- 3) być działaniem bezprawnym,

Pierwsza przesłanka została w sposób oczywisty spełniona. Zgodnie z treścią art. 4 pkt 11 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej nie związanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Bezsprzeczne jest, iż kontrahentami Centrum są rodzice lub opiekunowie dzieci korzystających z usług edukacyjnych, a więc osoby zawierające umowy na kształcenie w charakterze konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowego interesu konsumentów jest spełniona, gdy dane działanie przedsiębiorcy godzi w konsumentów, jako zbiorowość, gdyż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów chroni interesy nieograniczonej z góry liczby konsumentów, których nie da

się zidentyfikować, jest to zjawisko o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym. Z takim przypadkiem mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu administracyjnym. Działania Centrum skierowane są do nieokreślonej z góry liczby konsumentów poprzez przedstawienie im oferty usługowej w postaci nauki języka angielskiego dla dzieci. W tym celu przedsiębiorca posługuje się przygotowanym przez siebie wzorcem umowy (Formularz), który wiąże strony - przedsiębiorcę i konsumenta. Wzorec ten określa wzajemne prawa i obowiązki stron. Z oferty tej skorzystali już konsumenci decydując się na skorzystanie z usług edukacyjnych, a ponadto z usług tych w każdej chwili mogą skorzystać także inni konsumenci, nie będący do tej pory jej kontrahentami.

W związku powyższym krąg osób, który został już dotknięty stosowaną praktyką i który taką praktyką może zostać dotknięty jest formalnie nieograniczony, nie możliwy z góry do określenia, a tym samym spełnia warunki zbiorowego interesu konsumentów. Należy zatem uznać, że w niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem zbiorowych interesów konsumentów. Spełniona została zatem pierwsza przesłanka warunkująca ocenę tej sprawy pod kątem art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Drugą przesłanką jest bezprawność, tradycyjnie ujmowana jest jako sprzeczność z obowiązującym porządkiem prawnym. Pojęcie *porządek prawny* obejmuje nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, a także nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych określanych, jako *zasady współżycia społecznego*. Bezprawność jest kategorią obiektywną. Rozważenia przy ocenie bezprawności wymaga kwestia, czy czyn sprawcy był zgodny, czy też niezgodny z obowiązującymi zasadami porządku prawnego. Źródłem tych zasad są normy prawa powszechnie obowiązującego oraz nakazy i zakazy wynikające z zasad współżycia społecznego (dobre obyczaje).

Zakwestionowanym działaniem Centrum, w ramach prowadzonego postępowania administracyjnego w niniejszej sprawie, jest posługiwanie się w stosunku do konsumentów – rodziców, czy też opiekunów dzieci uczestniczących w kursach językowych zapisem, tożsamym pod względem treści z zapisami uznanymi już przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone klauzule umowne i wpisanymi następnie do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Z treści art. 479⁴² k.p.c. wynika, że Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowienia wzorca uznanego za niedozwolony i zakazuje jego stosowania. Z brzmienia art. 479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

Stanowisko Prezesa UOKiK zawarte w niniejszej decyzji zostało poparte orzecznictwem SOKiK. Z wyroku SOKiK z dnia 25.03.2004 r. – sygn. akt XVII AmA 51/03 wynika, że wprowadzenie przez przedsiębiorcę do obrotu wzorca umownego zawierającego postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi przesłankę uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy, o czym stanowi art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Oznacza to, że bezprawnym działaniem jest stosowanie w obrocie z konsumentami postanowień, które zostały wpisane do rejestru, nawet jeżeli postanowienia te stosują przedsiębiorcy nie pozwani w procesie przed SOKiK na podstawie art. 479³⁶⁻⁴⁵ k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK na podstawie którego dokonany został wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. została ostatecznie rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie o sygn. akt III SZP 3/06. W ślad za tym należy przyjąć, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, czyli w przypadku, gdy zakazana jest już jedna klauzula, jako

niezgodna z prawem, a w obrocie gospodarczym w stosunku do konsumentów funkcjonuje zapis o treści analogicznej, jak ten w klauzuli zakazanej, celowe jest uznanie, że treść zapisu stosowana wobec konsumentów innych aniżeli ci dotknięci zapisem już zakazany, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 23a ust. 2 w postaci stosowania klauzul umownych wpisanych do rejestru klauzul uznanych za niedozwolone. Nie jest przy tym konieczne by treść badanego postanowienia wzorca umowy była literalnie identyczna jak treść postanowienia wpisanego do rejestru. Wystarczy by kwestionowane i porównywane postanowienie mieściło się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, by mogło korzystać z jej rozszerzonej prawomocności.

Zatem, dla stwierdzenia stosowania praktyki polegającej na bezprawnym naruszeniu zbiorowych interesów konsumentów poprzez stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień umowy uznanych za niedozwolone, konieczne jest wykazanie, że stosowane przez przedsiębiorcę w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umownego są tożsame (mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru) z wpisem do rejestru postanowienia wzorca umowy uznanego za niedozwolony na mocy stosownego orzeczenia SOKiK.

Zakwestionowany przez organ antymonopolowy w niniejszym postępowaniu zapis zawarty jest we wzorcu umownym, stosowanym w obrocie z konsumentami przez Centrum, tj. „Formularzu Zgłoszenia Dziecka”. Zapisem tym jest pkt 8 Formularza: *„W przypadku rezygnacji w trakcie trwania kursu zwrot opłaty za niewykorzystane zajęcia nie przysługuje”*. Uregulowanie to jest tożsame z zapisem o treści: *„Opłaty za niewykorzystane lekcje nie podlegają zwrotowi”*, wpisanym wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów 27 marca 2006r., sygn. akt. XVII Amc 40/05, do Rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone pod nr 748. W ocenie Prezesa UOKiK kwestionowany zapis Formularza mieści się w hipotezie klauzuli wpisanej do Rejestru. Zarówno w przypadku klauzuli wpisanej do Rejestru, jak i w przypadku zapisu wzorca umownego Centrum ma miejsce wyłączenie obowiązku zwrotu konsumentowi uiszczonych opłaty za świadczenie, które nie jest spełnione w całości. W takiej sytuacji powinien mieć miejsce zwrot wpłaconych kwot, odpowiednio do zakresu spełnionego już świadczenia. Z orzecznictwa SOKiK w sprawach uznania postanowień wzorców umownych za klauzule abuzywne (numery klauzul wskazane na str 3 decyzji), identycznych lub podobnych do zapisu będącego przedmiotem niniejszej decyzji, wynika, że zapis umożliwiający nie zwracanie stronie umowy odpowiedniej części świadczenia za niewykorzystane usługi jest sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco narusza interesy konsumenta.

Niezależnie od udowodnionego zaistnienia w niniejszej sprawie przesłanek warunkujących stwierdzenie stosowania przez Centrum praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, należy stwierdzić, że wskazywana przez tego przedsiębiorcę relatywna powszechność stosowania przedmiotowego zapisu we wzorcu umownym, w żaden sposób nie sankcjonuje jego legalności. Nie do przyjęcia jest również argumentacja Centrum, iż przedmiotowy zapis nie narusza zbiorowych interesów konsumentów, ponieważ posiada „walor dyscyplinujący”, uniemożliwiając zmniejszenie się grupy biorącej udział w zajęciach. Zapisy tożsame z przedmiotowym zostały uznane przez SOKiK za zakazane w obrocie z konsumentami. Ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej nie może być w całości przerzucane na konsumentów. Centrum powinno być przygotowane na możliwość zmniejszenia się grupy biorącej udział w nauce języka. Przedsiębiorca nie może minimalizować ryzyka poprzez przerzucanie go na słabszą stronę umowy, jaką jest bez wątpienia, w kontakcie z profesjonalistą konsument.

Wobec powyższego należy uznać, że spełnione zostały przesłanki warunkujące uznanie działań Centrum za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, tj. bezprawne działanie

polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Organ antymonopolowy nakazując zaniechania stosowanej przez Centrum praktyki, odnosi tenże zakaz zarówno do umów już zawartych, jak również do tych, które będą zawarte w przyszłości.

Centrum nie przedstawiło informacji i dowodów, które mogłyby uzasadniać możliwość wydania decyzji na podstawie art. 23e ust.2 ustawy o ochronie konkurencji (...), a więc decyzji uznającej praktyki tego przedsiębiorcy za naruszające zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającej jednocześnie ich zaniechanie. Zgodnie z art. 23e ust. 3 to na przedsiębiorcy spoczywa ciężar udowodnienia okoliczności, iż zaprzestał stosowania zakazanej praktyki.

Wobec powyższego Prezes UOKiK orzekł jak w sentencji decyzji.

W toku prowadzonego postępowania została uchylona ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, na podstawie której wszczęte zostało niniejsze postępowanie administracyjne. Od dnia 21.04.2007 r. obowiązuje ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50 poz. 3126 ze zm.). Przepisy przejściowe, zawarte w art. 131 nowej ustawy stanowią, że do postępowań wszczętych na podstawie przepisów ustawy o ochronie konkurencji (...) z dnia 15 grudnia 2000 r. i nie zakończonych do dnia wejścia w życie tejże ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 powołanej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. od decyzji Prezesa UOKiK przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa UOKiK - Delegatura w Lublinie.

Otrzymuje:

Centrum Języka Angielskiego

Decyzja podpisana przez Dyrektora Delegatury UOKiK w Lublinie w dn. 13.12.2007r.